

1 МАЯ

**АГИТАТОРДЫН
БЛОКНОДЫ • 5**

БАЖАЛЫКТАР

1-кы Май — ишкүчиле јаткандардын байрамы	1
Малчылардын турлуларындагы партийный группалар	11
Культуранын учреждениелеринин задачалары	18
Школдын директоры — теоретический семинар-дын башкараачызы	25
Амыр-энчүнинг программазынын јангы амадулары	30
Телекейлик монополиялар ла јангы өзүп турган ороондор ортодо тартыжу	36
КПСС-тин XXV съездинин материалдары аайынча тургускан тематика	44
Тартыжунунг өчпös јалбыжы	51

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано к печати 26/IV 1976 г. Формат 70×90¹/₃₂.
Уч.-изд. л. 2. Усл. п. л. 2,04, Тираж 888 экз. Заказ 1784.
АН 19373. Цена 4 коп.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного изда-
тельства, г. Горно-Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36.
Горно-Алтайская типография, пр. Коммунистический, 27.

Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

№ 5
1976 j.
май

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын пропаганда
ла агитация бөлүгү

1-кы МАЙ — ИШКҮЧИЛЕ ЈАТКАНДАРДЫН БАЙРАМЫ

Баштапкы май — ишкүчиле јаткан улустын јанжыккан јаскы байрамы. Ол күнде бастыра телекейдин ишкүчиле јаткандары «бойынын јадын-јүрүмин јарт ондоорын аайлап баштаганын байрамдап, кандый ла бүдүмдү албан-күчке, кижини кижн базынатына удурлаштыра, миллиондор тоолу ишкүчиле јаткандар ачанадан, түрөгиден, базынчыктан айрылары учун тартыжуда бириккенин байрамдап турган күн болуп јат». Анайда ишкүчиле јаткандардын ойгор башчызы Владимир Ильич Ленин 1904 јылдын апрелинде бичиген.

Быјыл бу јастын күнинде коммунисттердин «Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!» деген улу лозунгыла городтордын ла јурттардын оромдорына кандый ла расалу ла национальносту јүстер миллиондор тоолу ишкүчиле јаткандар 87-чи катап чыгар. Олор телекейлик пролетариаттын тын ийделү күчин көргүзип, карындаштык бирликти, империализмге удурлаштыра, кижиликтин келер јаркынду өйи учун јана баспай тартыжар күүн-табын керелеер.

Быјылгы 1-кы Май аңылу. Ол бистин бастыра ороондо онынчы бешјылдыктын баштапкы јылын јенүлү божодор, КПСС-тин XXV съездинин јөптөрин бүдүрери учун социалистический мөрсй элбеп турган айалгада темдектелип јат.

Советский улус, Баштапкы майдын күнин байрамдап тура, КПСС-тин Төс Комитеди ле Советский башкару партиянын XXIV ле XXV съездтеринин ортодогы өйдө СССР-де коммунистический строителствоны өткүргедий јарамыкту айалга јеткилдеери јанынан сүрекей јаан иштер эткенине, телекейлик социализмди тыңыдары ла онон ары өскүргенине, албатылардын јайымы, кемнен де камааны јок болоры ла бастыра телекейде амыр-энчү учун јана баспай эрчимдү тартышканына оморкоп турулар.

Советский Союзтын бу өйдөги телекейлик айалгазы мынын алдында качан да болбогондый бек. Бистин ороон амыр-энчү айалгада јуртап јатканы төртөнинчи јылга барып јат. Социализмнин ийдези тыгып чыккан, кызаланды јымжадары дезе текши ле баштапкы јерде турган керек боло берди. Партиянын телекейлик политиказынын төс итогы андый.

Советский албатынын партияга ууландырытып ла башкартып өткүрип турган ижи экономиканын турумкай өзүмин, тогузынчы бешјылдыктын эн јаан учурлу социально-экономический задачалары јенүлү бүдерин јеткилдеген. Промышленный продукциянын өзүминин, капиталный вложениелердин, албатынын јадын-јүрүмин јарандырарына государствонын чыгарып турган акча-јөөжөнинге кеми аайынча тогузынчы бешјылдык бистин ороо-

ныстың историясында эн артык бешјылдык болуп јат.

Өткөн бешјылдыкта орооннын тös производственный фондторы бүдүн јарым катапка, 1965 јылга түңейлесе, эки катапка көптөгөн. Орооннын индустриальный ийде-күчин тыңыдарында јаңы јаан алтам эдилген. Промышленный производствонын кеми, партиянын XXIV съездинин Директивтеринде темдектелгени аайынча, бешјылдыкка 43 процентке өскөн. Промышленный продукциянын жүзүнбашка бүдүмдерин көптөдөри чик јок элбеген. Бу јанынан Советский Союз телекейде баштапкы јерге чыкты. Таш көмүр, темир руда, цемент ле өскө дө продукталарды иштеп аларында баштапкы јерге чыкканыска калганчы јылдарда болот, нефть, минеральный удобрениелер иштеп алары кожулды.

КПСС-тин XXIV съездинин тургускан тös задачазы — албатынын јадын-јүрүмин јарандырар задача јенүлү бүткен. Отчетный өйдө бүткен элбек социальный программа орооннын историясында качан да болбогон. Советский улустың јадын-јүрүмин јарандырына берилген акча-јөөжө онын алдындагы эки бешјылдыкты јаба алган кемине түңей болгон. Бешјылдыктын туркунына кижии бажына алган реальный кирелте төрт үлүнин бир үлүзине шыдар бийиктеген.

Тогузынчы бешјылдык — улус јадар туралар тударын элбеде өткүрери јанынан улай-телей өткөн төртинчи бешјылдык болгон. 1971—1975 јылдарда 11 миллионноң ажыра квартиралар ла танынан улустың туралары тудулган, бу 56 миллион советский кижинин јадар јерин јарандырар арга берген.

Өткөн бешжылдыкта журт хозяйствоны өскүрери жанынан партиянын узак ойгө тургускан комплексный программазы жүрүмде жана баспай бүдери жеткилделген. Онын төзөлтөзінде КПСС-тин мартовский (1967 j) Пленумынын жөби турган. Ума-жок көп капиталный вложениелер, жап-жаңы техника бергени ле ар-бүткеннин коркушту уур айалгазында (бастыра бешжылдыктарда ол эн уур-күчи болгон) журт хозяйствонын ишчилеринин жана баспас турумкай ижи журтхозяйстванный продукцияны иштеп аларын, сегизинчи бешжылдыкка көрө, 13 процентке көптөөр арга берди. Жыл туркунына аш иштеп алары 14 миллион тоннага, хлопок-сырец алары 26 процентке элбеген, эт, сүт ле малдан өскө дө продукталар аларынын кеми өскөн.

Производствонын кирелтелү болоры (эффективность) деген төс учурлу суракта коомой эмес једимдер болгон. Сегизинчи бешжылдыкка көрө, бистин промышленность көптөн (серийно) эдип чыгарып турган жаңы бүдүмдү машиналарынын, оборудованиелердин ле приборлордын тоозы чик жок элбеген. Промышленностьто төс производственный фондтордын 40 проценти, журт хозяйстводо 56 проценти жаңыртылган. Общественный иштин арбыны 23 процентке бийиктеген.

XXV съезд, једип алган једимдерди темдектеп тура, албаты-хозяйствонын өзүмдеринде эмди де бар болуп турган уур-күчтерди, аайына чыкпаган сурактарды кыра-быча, ачык-жарык анализировать эткен. Пландашты там јарандырары, хозяйстванный механизмди жаңырта кубултары, производствоны интенсифицировать эдери темдектелгенинен араай

өткөн. Производственный ийде-күчтердин кезиги темдектелген өйинде табыштырылбаган эмезе иштеп баштабаган.

Je болгон једикпестер ле аайына чыкпаган сурактар тös учурлу керекти — өткөн бешјылдыктагы јаан једимдерди бектеп болбогон деп, съезде темдектелген. Коммунистический партиянын баштаганыла тогузынчы бешјылдыктын туркунына коммунизмнин материально-технический тözөлгөзин тözөөринде, албатынын жадын-јүрүмин жарандырында, орооннын јеткер јок болорын јеткилдееринде жаңы јаан алтам эдилген. XXIV ле XXV съездтердин ортодо партиянын өткүрген экономический ижинин политический итогы андый.

Төрөлдін экономический ийдезин тыгыдарына орооннын албатыларынын бирлик, карындаштык билезинде бойынын јөмөлтөзин бистин областьтын ишкүчиле јаткандары јетирип турулар. XXIV съездтин јөптөрин бүдүрериле колбулу өткөн тогузынчы бешјылдыктын итогторы областьтын коммунисттери ле иштеги коллективтер бийик једимдү иштегенин керелеп туру. Промышленный продукцияны реализовать эдери јанынан план 101,1 процентке, валовой продукция аайынча 100,6, иштин арбынын бийиктедери 101,1 процентке бүткен. Планга үзеери 4,7 миллион салковойдын продукциязы эдилген. Бу ончо једимдер иштин арбынын 14 процентке бийиктеткенинин шылтузында болгон.

Беш јылдын туркунына промышленный предприятиялерде 900 жаңы оборудование, 9 прогрессивный технологический жаңыртулар,

јети поточный ле поточно-механизированный линиялар иштеп баштаган.

Бешјылдыктын туркунына капиталовложениелердин текши кеми 160 миллион салковойго јеткен, подрядный строителъствонын кеми 70 процентке көптөгөн, 144 миллион салковойго турар төс капиталный фондторды иштедип баштаган.

Өткөн бешјылдыкта јурт хозяйствонин да ишчилери коомой эмес иштеген. Јуртхозпродукталарды иштеп алар план 109 процентке бүткен. Планга үзеери Төрөлгө көп түк, ноокы, аннын ла чоокыр аннын мүүзи табыштырылган.

Андый једимдерге бис јуртхозяйственный производствонин материально-технический төзөлгөзин элбедерине, оны индустриализовать эдерине партиянын јаантайын эдип турган ајару-килемјизинин аргазында јеткенис. Колхозтордын ла совхозтордын бешјылдыкка эткен капиталный вложениелери 77 миллион салковойдон ашкан, ол тоо сегизинчи бешјылдыктагызынан 30 миллионго көп.

Өткөн бешјылдыктын туркунына областьтын хозяйстволоры 1350 бийик күчтү тракторлор, 760 автомашина, төрт јүстен ажыракомбайн, искусственный јанмыр јаадырар 140 установка-јазал, өлөгнөн витаминду кулур белетеер 19 агрегат, 8 гранулятор ло өскө дө көп аңылу техника алгылаган.

КПСС-тин XXV съездин көрүмјилү ишле укыырына учурлалган социалистический мөрөйгө кирижип, областьтын ишкүчиле јаткандары бойлорына бийик молјулар алынгандар. Иштин съезд алдындагы вахтазында туружала, промышленный предприятиелердин,

транспорттын, связьтын, колхозтордын ла совхозтордын көп коллективтери онынчы бешжылдыктын баштапкы эки айынын пландарын ойиненг озо съезд ачылган күнге бүдүрип койгондор. Анайда, промышленный продукцияны эдип чыгарарынын текши планы 105 процентке, продукцияны садуга аткарынын планы 103 процентке бүткен. Планга үзеери 610 мунг салковойго турар продукция эдип чыгарылган, планнан ажыра 325 салковойдын продукциязы садуга аткарылган.

Съездке уткуй алынган социалистический молжуларын Горно-Алтайск городто бөс согор, гардинный тюль түүр фабрикалардын, «Электробытприбор» заводтын, Акташтагы рудоуправлениенинг, 1931-чи автоколоннанын, 205 номерлү ПМК-нын ла өскө дө бир канча предприятиялердин коллективтери једимдү бүдүргендер. 190 номерлү ПМК-нын каменщиктеринин Нина Александровна Зяблицкаяга башкарткан бригадазы съезд ачылган күнге онынчы бешжылдыктын эки јыл алты айынын планын бүдүрип койгон. 1931-чи автоколоннанын шоферлоры — КПСС-тин обкомынын члени Николай Григорьевич Попов, онын нөкөрлөри Геннадий Федорович Суртаев ле Леонид Мокеевич Ощепков онынчы бешжылдык планын бүткүлдей бүдүрерине јууктап келгендер.

Јурт хозяйстводо өткөн социалистический мөрөйдө эн артык једимдерге Кош-Агаш аймактын ла Кан-Оозы аймакта «Путь Ленина» колхозтын ишчилери једип алгандар. Тогузынчы бешжылдыктын јакылталарын једимдү бүдүргени учун ла 1975 јылдагы иштин көргүзүлери аайынча ологго КПСС-тин Төс

Комитедининг, СССР-дин Министрлерининг Совединг, ВЦСПС-тинг ле ВЛКСМ-нинг Төс Комитедининг улалып жүрер Кызыл Маанызы берилген. Кан-Оозы аймак РСФСР-динг Министрлерининг Соведининг ле ВЦСПС-тинг Кызыл Маанызыла кайралдаткан.

Область ичинде өткөн социалистический мөрөйдө баштапкы жерлерге Улаган аймак, «Абайский» совхоз, Кош-Агаш аймакта Калининнинг адыла адалган колхоз чыккандар. Жакшы көргүзүлөргө Эжегандагы, Улагандагы ла Карымдагы совхозтор, Кан-Оозы аймакта «Путь к коммунизму», Ондой аймакта партиянын XXIV съездининг адыла адалган ла Кош-Агаш аймакта Лениннинг адыла адалган колхозтор једип алгылаган.

Съездке учурлалган мөрөйдө Кош-Агаш аймак ноокы тараарынын 1976 жылга темдек-телген планды бүткүлдей бүдүрип койгон. Ондой аймак съезд ачылган күнге сүт саарынын экиайлык жакылтазын једимдү бүдүргөн.

Берилген планга удур бийиктеде темдек-телген пландарын ла социалистический мол-јуларын быјылгы жылдын баштапкы күндери-нен ала озолондыра бүдүрип турган коллек-тивтерди көргүскедий темдектер ас эмес.

Туулу Алтайдын ишкүчиле јаткандары озо-чылдарга тендежип, олардын ченемелин шинжүлөп, үренип ле ижинде тузаланып ја-ны бешјылдыкта иштин маргаанын бийик кемине көдүрип, онын аргаларын ла эп-сүме-лерин оног ары јарандырар амадулу ишти көндүктирип турулар.

Коммунистический иштин байрамы, улу пролетарский башчынын кереес жакылтала-рына бастыра совет албатынын берингени-

нин көргүзүзи — ол ленинский субботниктер.

Владимир Ильич Лениннин чыкканынан ала 106 жылдыгына учурлалган быјылгы субботник алдындагызындый ок бийик политический кеминде ле чокум төзөмөлдү өтти. Партиянын XXV съездинин исторический јөптөрин бастыра күүниле јарадып уткыган албаты-јон ондо јаан көдүрингилү турушкандар. 17 апрельде бистин областьтын иш бүдүрер аргалу бастыра јурт албатызы бастыра советский улусла тен, кызыл субботникке чыгып, јүстер мунг салковой акчага турар иштер бүдүргендер. Ол акча бастыразы онынчы бешјылдыктын фондына көчүрилген.

Је једип алган једимдерле оморкоп тура, ол једимдер оног јаан болорына бир канча шылтактар буудак эткен деп чике айдар керек. Олорды јайладары көп јанынан бистин бойыстан камаанду. Ол једикпестер элден озо мындый: кезик предприятиелер, совхозтор ло колхозтор темдектелген пландарды бүдүрер дисциплинаны коомой бүдүрип, капитальный вложениелерди јетире тузаланбай, алдынан бери бар ла јаныдан кожулып турган ийдеаргаларды ишке јылым јоктон кийдирип, тузаланып тургандары.

Јаңы бешјылдыкта областьтын ишкүчиле јаткандарына производственный ла общественный јүрүмнин бастыра бөлүктеринде ичкери өзүмнин јаңы аргалары ачылып јат. Иштин арбынын бешјылдыкка 30 процентке бийиктедип, промышленный продукциянын кожулта өзүмин бастыразын онын аргазыла аларына једери темдектелген.

Тургузылган задачаларды бүдүреринде јаан учур технический өзүмге берилип јат.

Биске ол жаңыс ла технический жаңыртулар ла промышленный предприятиелердин реконструкциясы эмес. Областыта бу жаанынан өткүретен иштердин баштапкы јеринде нургулай электрифицировать эдери турар учурлу. Онын бир жаан учурлу бөлүги бу бешјылдыкта Кадын сууда тударын баштап койгон Јыландудагы ГЭС болуп јат.

Промышленностьты өскүреринде тос уулам-јылар болуп горнорудный, агаш, јенгил ле ашкурсак белетеер промышленность артып јат. Албаты-хозяйствого салып турган капиталовложениелердин текши кеми 180—185 миллион салковой болор.

Јурт хозяйстводо иштин арбынын 27—30 процентке бийиктедери темдектелген, онын аргазыла јуртхозяйственный продукциянын бастыра кожулта өзүмин јеткилдеер.

Јаңы, айдары јок жаан программаны јүрүмде бүдүрери областытын бастыра коммунисттеринен, ишкүчиле јаткандарынан тын творческий ийде-чыдалды, јана баспас эрчимдү ишти некеер.

Областытын ишкүчиле јаткандары Баштапкы майды темдектеп тура, озор КПСС-тин XXV съездинин тургускан задачаларын јенүлу бүдүрерге бастыра ийде-күчин салар, бистин көп национальностторлу Төрөлистин текши керегине билдирлү јөмөлтөзин јетирер деп, төрөл партияны бүдүмјилеп турулар.

МАЛЧЫЛАРДЫН ТУРЛУЛАРЫНДАГЫ ПАРТИЙНЫЙ ГРУППАЛАР

Партиянын Кош-Агаштагы районный комитеди, КПСС-тин XXV съездинин јөптөрүн бүдүрип тура, коммунисттерди эн учурлу иштерге тургузарына, материальный производство иштеп турган ончо улуска партийный салтарын јетирерине јаан ајару эдет. Шак анайда мал кыштадарына ла койлор төрөөр өйдө мал ижине үзеери 47 коммунист ийгенис. Эмдиги өйдө колхозтордогы коммунисттердин 56 проценти мал ижинде, 50 проценти койчылар ла малчылар болуп иштегилейт.

Партийный салтарды кажы ла ишчиге јетирерге, колхозтын ижинде, малды кыштадарында ла азырал белетееринде олардын учурын бийиктедерге амадап, кобы-јиктердеги турлуларда ла звенолордо удурумга партийный группалар төзөлип јат. 1975—1976 жылдын кыжында андый 27 группа төзөлгөн, оларго 120 коммунист кирген.

Партийный группалар малчылардын иштеген јерлеринде партийный бюронын эмезе текши јууннын јөби аайынча төзөлип јат. Партийный организациянын качызы эмезе партбюронын члени бир өзөктө иштеген коммунист-малчыларды јууп, организационный јуун өткүрип, анда партгруппорг тудуп, онын согында оны партийный јуунда јөптөйдилер. Кажы ла коммунисттин бүдүретен ижи чокумдалат. Бастыра коммунисттер јаантайын бүдүретен партийный јакылталу. Коммунист-

тер бүдүретен иштердин пландарын тургузып, жөптөп жадылар. Партгруппорг ол пландардын бүдерин шинжүлөп жат. Группанын планында жаңыс ла коммунисттерле эмес, же анайда ок партийный эмес малчыларла, оордун билелериле өткүретен иштер темдектелет. Партгруппалар 400-тен ажыра турлуларда, 600-тен артык койчылардын ортозында иштегилейт.

Партгруппанын члендери керек болгон тушта, айалганы көрүп тура, айдын ичинде бир катаптан ас эмес башка-башка турлуларда жуулып, сырагай ла керектү сурактарды шүүшкилейт. Анда алган социалистический молжуларды бүдүрөп турганы керегинде коммунисттердин жетирүүлөрүн угуп, культура ла быттын, шефство-наставничествонун сурактары шүүжилип, келер өйдүн пландары жөптөлип жат. Партийный эмес те малчылар аярудан туура артпайт. Оорго практический болуш жетирилет, сондоочыларга эн артык коммунисттер болушары темдектелет.

«Кызыл Мааны» колхозто коммунист И. Д. Саблаков подшефный комсомолдорло өткүрөп турган ижи керегинде Шалтур деп өзөктөги партийный группада отчет эткен. Чапаевтин адыла адалган колхозто Коксегенов Багденнин башкарып турган группызы койчылар И. Смагзамовтын ла Д. Козубаевтин ижи керегинде отчетторун угала, иште тузалангадый шүүлтелер эткен. «Путь к коммунизму» колхозтын Мухаметкалиев Пионерге башкарткан партгруппазы койчы Л. Отдыкеновтын турлузында бололо, онын койлоры одоры коомой жерде турганын жартаган. Партгруппа онын үүрин өскө жерге көчүрзин деп,

колхозтын правлениезине ле партийный организациязына сурак тургускан. Олор партгруппанын шўўлтезин јараткан, эмди ўўрлў кой јакшы айалгада туруп јат.

Партгруппорттордо бойлорынын дневниктери бар, анда ўткўрип турган ла ўткўретен иштер, иштинг пландары, партийный јакылталар, кажы ла турлудагы партийный группанын ла койчылардын социалистический молжулары, партгруппанын члендеринин списогы, партгруппанын ижи јанынан јўзўн-башка сурактар аайынча коммунисттердин эткен шўўлтелери бичилет.

Ќзўктўр сайын тўзўлгўн партийный группалар тургузылган амадуны бўдўрип туру. Олор колхозтын алдына тургузылган хозяйственно-политический задачаларды бўдўреринде јаан арга болуп јат. Партийный организациялар олорго болуш јетирет. Шак анайда СССР-дин 50 јылдыгынын адыла, Чапаевтин, Калинин-нин адыла адалган колхозтордогы парторганизациялардын јуундарында партгруппорттордын отчетторы угулган. Анда семинарлар ла инструктивный јуундар ўткўрилет.

Быјыл январь айда КПСС-тин райкомы партгруппортторло семинар ўткўрген. Партийный группалар койчылардын ижине кандый салтарын јетирип турганын, хозяйственный пландарды бўдўреринде олор кандый јўмўлтў јетирип турганын эки партийный группанын ижинин ченемелинен кўргўдий аргалу. Олор — орденле кайралдаткан СССР-дин 50 јылдыгынын адыла адалган колхозто Павлов Тарбаннын башкарган ла Калинин-нин адыла адалган колхозто Самажанов Приказтын башкарган партгруппалары.

1974 жылда парторганизациянын качызы нөк. Карулов Б. У. партийный бюронын жакылтазы аайынча Калгуты деп өзөктө коммунисттердин жуунын өткүрген. Анда партгруппорго Лениннин ордениле кайралдаткан Павлов Тарбан тудулган. Партийный группа иштин планын тургускан. Ишти үлештирер тушта коммунист Арыкпаев Тентекке малчыларга газет-журналдар жетирер жакылта берилген, Ногойманов Какай азыралды жетирери, оны чебер чыгымдаары, одорды билгир тузаланары ла шефский иш учун каруулу. Коммунист Баданов Макажан турлуда санитарный айалганы шинжүлөп, жаан каруулу иштер өткүрерге (мал кыштадар, оны азыраар ла төрөдөр) керектү помещениелерди белетеп жазаары учун каруулу.

Партгруппорг нөк. Павлов Тарбанга социалистический мөрөйди төзөөр лө оны шинжүлөөр жакару, политинформация өткүрер жакару берилген.

Партийный группанын члендери иштеп турган турлулардын ортозы 1—10 километрден. Партийный группа 6 турлуда жиит койчыларла шефский иш өткүрөт. Шефский таскадуны мал ижине 1973 жылда ийилген Есимова, Кадышева, Канапьянов, Оспанов Край, Охтаубаев Алтай, Ормангулов Мунгул аладылар.

Партийный группанын члендери Укок деп өзөктөги турлулар кышка канайда белетелгенин шинжүлөп көрөр рейд өткүргендер, кыш ойинде партгруппанын задачаларын шүүжип, социалистический молжулар алала, онын бүдүп турганын ай ла сайын көрүп турулар.

Партгруппанын члендери малчыларды

КПСС-тин XXV съездинин материалдарыла, «СССР-дин албаты-хозяйствозын 1976—1980 жылдарда өскүреринин Төс ууламжыларыла» таныштырдылар. Партгруппанын жуундарында коммунисттердин бүдүрген ижи, партийный жакаруларды бүдүрип турганы, эчкилерди тараарына белетенгени, газет-журналдарды јетирип турганы керегинде отчеттор угуп турат. Койчылар ченемел угужар тушта анда подшефный койчылар, партбюронын члендери, зооветспециалисттер туружып јадылар. Партгруппанын шүүлтези аайынча январь айдан ала күчи јакшы ла ујан койлорды ла эчкилерди бөлип, арыктарын тыгыда азыраары өдөт. Азыралды јетирерине ле чыгымдаарына, ноокы тараар ишке шинжү тыгыдылып јат.

Партийный группанын бастыра члендери ле олордын шефствозындагы койчылар тангынын бойларынын, ферманын, колхозтын социалистический молјуларын, өткөн јылдагы иштеги итогторды јакшы билер, ороондо болуп турган керектерле јаантайын таныш. Олор башка-башка сурактар аайынча улай ла шүүлтелерин угужып јадылар. Партийный группанын бастыра члендери производствонин озочылдары, «1973 јылдагы социалистический мөрөјдин јенүчили» деген знакла кайралдаткандар. Ончо турлуларда «Бешјылдыкка мергендү иш!» деп кычыру бичилген, көрүмјилү јерде алган социалистический молјуларды, өткөн јылда иштин итогторын бичиген плакаттар илип койгон. Турлуларда политинформациялар өткүрилет, малчылар үзүк јоктон газет-журналдар алат, радио угуп, солун-собурларды угужадылар.

Партгруппа бойынын ижинде общественный организацияларга тайанып, бойлоры ол организациялардын ижинде эрчимдү туружып, албатынын шинжүчилери, дружинниктер болуп турулар. Олор комсомолдын активисттерине, өскө дө койчыларга чокум жакарулар берип, олардын жетирүлерин угуп, бар једикпес-тутактарды түрген јоголтор иштер өткүрип, турлулардагы керектер јанынан партийный организацияга, колхозтын правлениезине жетирү эдип јадылар.

Партийный группа малчылар ортодо элбек төзөмөлдү ле политический иш өткүрип, иштин дисциплиназын тыгыдарына, социалистический мөрөйди төзөп өткүрерине ле хозяйственный керектерди јарандырарына, государственный пландарды бүдүрерине билдирлү камаанын јетирип јат.

Партгруппорг Т. Павлов, јиит коммунист А. Абитов ло өскөлөри де бойлорынын ак-чек жүрүмиле, иште јакшынак једимдери ле партийный эмес улустын ортодо јаан тоомјылу боло бердилер.

Партийный группа 1975 јылдын итогторын шүүжип көрөлө, онынчы бешјылдыктын баштапкы жылында бастыра малды јылдан чыгым јок чыгарар, кажы ла 100 эне койдон 85-тенг ас эмес кураан, 100 уйдан 80 бозу алып торныктырар, ичбойындагы бар резервтерди тузаланып, 19 мунг салковой акча кымакайлап алар, классный 2 малчы үредип алар, койчынын профессиязына 3 јииттер тазыктырар, Қалгуты деп өзөктөги турлулардагы ару-чек болорын јеткилдеер задача тургускан.

Калининнинг адыла адалган колхозтын пар-

тийный группаларынын ижин ајарып көргө-
дий јакшы деп темдектелген. Группалардын
ижиндеги ченемелди КПСС-тин райкомы ја-
радып, оны өскө группаларда тузаланзын деп
шүүлте эткен.

Группалардын члендери бойлорынын ижин
быјыл јенүлү баштады. Эмди малчылардын
алдында койлор ло эчкилер төрөдөрин једим-
дү божодып, јаш малды ончозын өскүрит
алар јаан задача туруп јат. Бу сүрекеј ка-
руулу кампаниени јенүлү өткүреринде јаан
учур партийный группаларга берилип јат.

В. Чеконов.

КУЛЬТУРАНЫН УЧРЕЖДЕНИЕЛЕРИНИНГ ЗАДАЧАЛАРЫ

Онынчы бешжылдыкты бистин ороон улу жаан керектерле баштады. КПСС-тин XXV съезди жөптөгөн онын Төс ууламжыларында Лениннин партиязынын генеральный линиязы көрүнөт. Эрчимдү ле чындыйлу иштин, албатынын жадын-жүрүмин ле культуразын жарандыларынын бу бешжылдыгы коммунизм учун тартыжунын бастыра бөлүктеринде жагы жаан жегүлер экелер. Партия индустрияны тыгыда өскүргениле коштой журт хозяйствонун бастыра бөлүктерин тыгыдарына жаан ажару эдер. Мында ок журт жердеги улусты культурный жеткилдеерин жарандылары, журттагы жүрүмди городтогы жадын-жүрүмге жуукташтылары темдектелди.

Калганчы жылдарда Туулу Алтайдын культурный кебери жаранып өскөлөнди. Бүгүн областьта 130 библиотека, культуранын 87 туразы, 91 клуб, 30 культпросветпередвижка ла автоклубтар, краеведческий музей, концертно-эстрадный бюро, 14 музыкальный ла бир художественный школ, 6 албаты-театр ла художественный самодеятельностьтын алты жүстен ажыра коллективи иштеп жат. Олордын ижинде творческий интеллигенциянын көп улусы туружат. Областын албатыкалыгынын ортодо жүзүн-башка культурно-жартамал ла политический агитация өткүрери жанынан байлык ченемел жуулды. Байлык ченемелди, бастыра бар аргаларды тузаланып, областын партийный организациязынын

алдына КПСС-тин XXV съездинин жөптөриле колбой тургузылган жаан задачаларды жеңүлү бүдүрерине жөмөлтө эдери деп төс сурактар бүгүнгү күндө культуранын ишчилеринин алдында туру.

Өткөн беш жылдыкта областьтын ишкүчиле жаткандарын культурный жанынан жеткилдее-ринде жакшы керектер көп. Клубтарга ла культуранын Тураларына жылына орто тооло улус жүрери бүдүн жарым миллион кижиге жетти. Государственный библиотекалардан жаантайын книгалар алып кычырып турган улустын тоозы 92 муннан көп. Горно-Ал-тайсктагы краеведческий музейде былтыр 18 мун кижиге болды, концерттерди ле спектакль-дарды 556 мун кижиге көрди.

Бу айдылган тоолор культуранын ижинде жакшы керектерди керелейт. Же текши ишти ончо жанынан тереңжиде шүүп көргөжин, областьта культурный строительство өдүп тур-ганы, культурно-жартамал ишти төзөгөни областьтын ишкүчиле жаткандарынын, анчада-ла жашөскүримнин, там ла бийиктеп өзүп тур-ган духовный некелтелерин жеткилдебей жат деп айдар керек.

Кезик клубтарга улустын кирер күүни жок, ненин учун дезе олардын ижи улусты жыл-биркетпей жат. Онын да учун жашөскүрим жа-ныс ла танцаларга көп барып турат. Журт клуб ла культуранын журттагы туразы куль-турно-жартамал иш өткүретен төс жер болуп жат. Бу учреждениелердин кеберинен, олар-дын ижинен журт жерде парторганизация идеологический ишти канайда өткүрип турга-ны көрүнер.

Бистин областьта ижи жылбүлү клубтар

бар. Олор — Кош-Агаш аймакта Чаган-Оозындагы культуранын туразы, Шебалин аймакта Чаргыдагы культуранын туразы ла Эјегандагы совхозтын культпередвижказы, Турачак аймакта Дмитриевкадагы ла Иогачтагы культуранын туралары, Көксуу-Оозы аймакта Катандудагы культуранын туразы, Ондой аймакта Кенигеги ле Караколдогы культуранын туразы, Майма аймакта Муны-Оозындагы ла Билүлүдеги культуранын туралары. Культуранын бу учреждениелери чокум планду иштеп јадылар. Олордын ижи јурт улустын ижиле, јүрүмиле колбулу. Онын учун улус олордо болуп турган јуундарга, ойындарга, концерттерге јилбиркеп баргылайт. Бастыра культпросветучреждениелерде керектер андый болгон болзо, јакшы болор эди. Је анайда айдар арга бүгүн бисте јок.

Турачак, Ондой, Майма аймактарда кезик клубтардын ижи коомой болгоны чочыдып туру. Бу клубтардын активи астады, кезиктеринде художественный самодеятельностьтын кружокторы чек јок, кинодон өскө неме болбой јат. Агылу үредүлү культпросветишчилер олордо иштеп артпай, јүре бергилейт, онон улам олордын ижин учураган ла улус башкарып јат, эмезе заведующий болор кижии јок бололо, клуб бектү турат.

Эмди кажы ла јурт Советте культуранын Туралары ачыларда, бастыра ишти јангырта төзөгөдий аргалар боло берди. Клубтардын ла кызыл толуктардын ижин башкалар ишти јангыртарын РСФСР-дин культура Министерствозы, јербойыдагы партийный ла советский органдардын јөмөлтөзиле СССР-дин Европадагы кезик областтарында ченеп көрди.

Ченелтенин учуры мындый. Бир журт Советтеги эмезе хозяйстводогы клубтар ла кызыл толуктар журттагы культуранын туразынын бөлүктери. Культуранын туразы олоордын ижин пландап, күнүн сайын башкарып жат.

Журт Советтин жеринде журтаган бастыра албаты-калыкты культурно-жартамал ишле жеткилдеерин культуранын туразы бирлик план аайынча жербойындагы партийный организацияга баштадып, общественный организациялардын, интеллигенциянын, ишкүчиле жаткандардын элбек активинин болужыла өткүрип жат. Клубтардын штатный ишчилери журт Советтин эмезе хозяйствонун жеринде бирлик коллектив болуп турулар. Бу — журт жерде культуранын учреждениелеринин ижин төзөп башкаларында жаңы керек. Мында материально-хозяйственный жеткилдеери, башкалары жанынан чаптык болуп турган көп керектер бар. Же Шебалин аймакта анайда 1975 жылда иштегени тузалузын көргүсти. Барагаштагы, Чаргыдагы ла Эликманардагы клубтардын ижи жаранарда, клубтарга улус келери көптөди. Же эн ле учурлузы — ыраактагы оок журттарда, малчылардын турлуларында улусты культурный жеткилдеери жаранганында. Анайдарда, журт жерлердеги клубный учреждениелердин ижин төзөп башкаларында бүгүнгү күннин некелтелерине жарагадый жол табылган болгодый. Эмди кажы ла журт Советтин эмезе хозяйствонун бойындагы айалга аайынча клубтардын ижин жаңырта төзөп башкарап керек.

Калганчы жылдарда бистин областьта культуранын учреждениелеринде иштеп турган

кадрлар жаранды. Бисте бүгүңги күнде клуб-
тын ижин билер, бу ишти сүүп, бастыра
бойынын билерин берип, јилбиркеп иштеп
турган улус көп. Олор Кош-Агаш аймакта
Чаган-Оозында культуранын јурттагы Тура-
зынын директоры Анастасия Александровна
Клевина, Ондой аймакта Кенгидеги культу-
ранын јурттагы Туразынын директоры Лю-
бовь Алексеевна Монастырева, Караколдогы
культпросветпередвижканын заведующийи
Яков Петрович Клешев, Майма аймакта
Билүлүде культуранын јурттагы Туразы-
нын директоры Мария Яковлевна Боч-
карева, Турачак аймакта Дмитриевкада
культуранын јурттагы Туразынын дирек-
торы Анна Николаевна Певнева, Горно-Ал-
тайскта культуранын городтогы Туразынын
директоры Геннадий Степанович Якушкин,
Шебалин аймакта Эјегандагы совхозтын
культпросветпередвижказынын заведующийи,
Октябрьский революциянын орденин тагын-
ган Саадак Иванович Иркутков, Көксуу-Оозы
аймакта Корумдуда культуранын јурттагы
Туразынын директоры, јурт Советтин депу-
тады, «Знак Почета» орден тагынган Екате-
рина Михайловна Катынова ла өскөлөри де.
Культуранын учреждениелеринин ишчилери-
нин эл-јон ортодо тоомјызы бийиктей берге-
ни бистин областьта олордон төртөн төрт
кижини јербойындагы Советтердин депутат-
тарына, партийный комитеттердин члендери-
не тутканы керелейт.

Бүгүңги күнде культуранын учреждение-
лерин башкарып тургандардын ортодо аңы-
лу бийик ле орто үредүлү улус көптөй берди.
100 кижии орооннын институттарында,

культпросветшколдорында ла училищелеринде культураның учреждениелеринде иштеерине үренип турулар.

Је андый да болзо, биске специалисттер једишпей јат. Онын учун аймакисполкомдордын культура бөлүктери јербойындагы партийный ла хозяйственный башкараачыларла јөптөжип, колхозтордон ло совхозтордон творчески баштанкайлу јашөскүримди талдап, хозяйстволордын чодыла үредүге ийер керек.

Бүгүңги күнде культураның учреждениелерининг төс ајарузында — ишкүчиле јаткандардын художественный творчествозынын бастырасоюзный фестивали. Туулу Алтайда бу фестивальда тогус муннан ажыра кижитуружып јат.

Көп јерлерде, темдектезе, Кан-Оозы ла Шебалин аймактарда культураның учреждениелерининг ижи бу фестивальла кожо кезем јарана берди, художественный самодеятельность тыгыды, онын кружокторынын ижининг идейно-художественный кеми бийиктеди, иштеп турган јашөскүрим көп туружат.

Је кезик аймактарда фестиваль элбеде көндүкпеди. Фестивальдын баштапкы бөлүги өтти. Эмди областта ла зональный фестивальдар өдөтөни артты. Эмди јурттардагы ла аймактагы көрүлердин кийнинде иш токтой бербезин деп кичеенер керек. Андый учуралдар кезик аймактарда алдындагы јылдарда көп болуп туратан. Једип алган једимдерге болорзынбай, ишти оноң ары тыгыдары ла элбедери — культураның учреждениелерининг бастыра ишчилерининг задачазы.

Культураның учреждениелерининг басты-

ра ишчилеринин бүгүңги күңдеги төс зада-
казы — КПСС-тин XXV съездинин жөптөрин
ле материалдарын ишкүчиле жаткандарга
теренжиде жартаар иште туружары. Культу-
ранын тураларында, клубтарда, кызыл то-
луктарда, библиотекаларда партиянын XXV
съездинин материалдарын жартаган көргүзү-
лү агитация жазаар, областьтын, аймактын,
колхозтын, совхозтын, ферманын тогузынчы
бешжылдыктагы једимдерин, 1975 жылга ла
онынчы бешжылдыкка пландарын ла молју-
ларын көргүскен выставкалар ла стендтер
јазаар керек. Културуанын учреждениеле-
ринде аңылу план аайынча КПСС-тин XXV
съездинин итогторы керегинде лекциялар
кычырылар, докладтар эдилер, беседалар
өткүрилер учурлу.

Онынчы бешжылдык јангыс ла производ-
ствоны тыңыдатан, чыңдыйды јарандыратан
бешжылдык эмес, ол анайда ок културуаны
текши көдүретен, культурно-јартамал ишти
эрчимдү өткүрип, онын једимдү болорын
тыңыдатан бешжылдык. Бу задачаны једим-
дү бүдүрери — областьта културуанын иш-
чилеринин төс ајарузында болзын.

А. Котов.

ШКОЛДЫҢ ДИРЕКТОРЫ — ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ СЕМИНАРДЫҢ БАШКАРААЧЫЗЫ

Јашөскүримди коммунистический күүн-тапту, общественный иште эрчимдү туружар эдип үредип-таскадары эн ле озо таскадаачы кижиден коллективтин керектеринен туура артпас, эбиреде болуп турган керектерле колбулу болорын некеп јат. Онызы јокко кандый да таскадулу иш болор аргазы јок деп, ченемел көргүзет. Албаты-јоннын јадын-јүрүмиле јуук колбулу болорын Ондой аймакта Шашакмандагы сегисјылдык школдын директорынын Ойноткинов Шонкор Кумаевичтин јүрүми ле ижи керегинде партиянын Ондойдогы райкомынын партийный кабинетинин заведующийи Русаков Д. Д. темдектейт.

Шонкор Кумаевич пропагандист болуп јирме јылдан ажыра иштеп келди. Ол озо баштап комсомолдордын политический үредүзин өткүрген, онын согында мындагы Калининнин адыла адалган колхозто партийный политүредүни өткүрген. Онон үреткен улузы колхозчылар: уй саачылар, малчылар, койчылар, механизаторлор, шоферлор. Қалганчы беш јылдын туркунына Ойноткинов Шашакмандагы сегисјылдык школдын тероетический семинарынын ижин башкарып туру. Быјылгы үредүлү јылда мындагы семинардын угаачылары «Коммунистический таскадунын ла үредүнин эмдиги өйдөги сурактары» деген тема аайынча үренип јадылар.

Андый теманы тегиндү талдап алган эмес. Ёренип турган сурак ёредёчилердин кёнён сайынгы ижине ёёмёлтё болуп, теоретический билгирлерди ёренчиктерле, ада-энелерле, эл-ёонло ёткёрер иште тузаланарга ёредип јат. Ёзёп јаткан јаш ёйени јенёлё ёредип-таска-дарга ёредёчи коммунистический таскадунын ла ёредёнинг эмдиги ёйдёги сурактарын јакшы билери сёрекей јаан учурлу. Бу керекте јаан болушты теоретический семинардагы ёредё јетирип јат.

Шонкор Кумаевич ёренеечилерле јанду ла деп куучындашпай, ёредёге творчески беле-тенип турат. Јаркынду темдектер, чечен тён-дештирёлер, чокум куучындар угаачыларла колбуны тындыдар, ёредёни јилбёлё ёткёрер арга берет. Пропагандист семинардын ижин-де јёзён-башка эп-аргаларды: лекцияларды, куучын-беседаларды, рефераттарды шёёже-рин, теоретический конференцияларды бил-гир тузаланат.

Угаачылар ёредёде эрчимдё туружат, ёре-нип турган сурактарды јакшы ондоп алган билгирлерди кёнён ле бёдёрип турган ижин-де билгир тузаланалар.

Шонкор Кумаевич Ойноткинов бойынын билгирин јаантайын бийиктедип, газет-жур-налдарды улай ла бичидип, кычырып јат. Ол «Политическое самообразование», «Ал-батынын ёредёзи», «Ёренчикти тазыктыра-ры» ла ёскё дё журналдар алдыртып, бойы-нын библиотеказына јангы политический, ме-тодический ле художественный литература-ны кожуп јат.

Шонкор Кумаевич анчадала кёп ишти ре-ферат белетеп турган угаачыларла ёткёрет.

Рефераттардын тематиказы бастыра үредүлү жылга тургузылат, онын согында угаачыларга үлештирилет. Теманы талдаар тушта пропагандист угаачылардын аргаларын, жылбүлерин ајаруга алат. Шонкор Кумаевич куучын айдатан улуска литератураны талдап аларга, эн ле јаан учурлу ла жылбүлү сурактарды чокумдап, јартап, план тургузып аларга болужып турат. Темдектезе, быјылгы үредүлү жылда мындый рефераттар угулган: «Үредүнинг тос бүдүми ле оны науканын ла техниканын эмдиги өйдөги једимдерине келиштире јарандырары», «Идеологический тартыжуда үредүнинг ле таскамалдын сурактары», «Тын өзүмдү социалистический обществодогы айалгада кижинин эстетика аайынча амадулу күүни ле онын некелтелерине ууламјы берери», «Ар-бүткеннинг байлыгын чебер тузаланары, оны кымакайлап чеберлеери коммунистический строителствонын айрылбас бөлүги» ле өскөзи де.

Андый рефераттарды үредүчилер А. Я. Бектырова, Т. С. Ойноткинова, Н. И. Чеконова, З. А. Тайборина белетейле, кычыргандар.

Рефераттарды белетеп, кычырган улус тургузылган сурактарды толо јартап, теоретический ээжилерди јаантайын школдын практический ижиле колбоп турадылар, өскө угаачылар дезе кожулта куучын айдып, керек болгондо, түзедү эдип јадылар.

Рефераттарды шүүжери творческий көдүрингилү, угаачылар эрчимдү турушканыла өдөт. Мынызы јарт: угаачылар теоретический материалды жүрүмнен алган темдектерле јөмөп, райондогы, областьтагы, крайдагы

школдордын үредүлү ле таскамалду ижинин ченемелдери керегинде куучындагылайт. Угаачылардын шүүлтези ле болзо, рефераттарды белетеп кычырары жангыс ла үредүде керектү эмес, је практический ишти жаранды-рарына сүрекей керектү болуп јат.

Үредүчи-пропагандист үредүчилердин коллективинин керектерине јаан салтарын јетирип туру. Ол москвичтердин кычырузын јарадып тура, кажы ла урокты јарамыкту өткүрерин, үренчиктерге терен ле бек билгирлер берерин, оларды коммунистический көрүм-шүүлтелү болор эдип тазыктырарын ончо үредүчилерле кожо тос ајаруда тудат. РСФСР-дин школдорынын заслуженный үредүчизи Ю. М. Ойноткинова, Ю. М. Кыдыев, А. Я. Бектырова ла өскөлөри де үредү-таскамалду ишти бийик идейно-политический ле методический кеминде өткүрип турулар.

Ш. Қ. Ойноткиновко башкарткан теоретический семинардагы үредүлер угаачыларды жангыс ла теоретический билгирлерле байгызып турган эмес, је албаты-јон ортодо лекторский ле пропагандистский иштерди эрчимдү ле једимдү өткүрер арга берет. Семинарда үренип турган 15 угаачынын 12-зи лекторский группанын члендери.

Өткөн март айда теоретический семинардын угаачылары КПСС-тин XXV съездинин материалдарын үренип баштадылар. Олор съездтин документтерин ле материалдарын жангыс ла бойлоры үренип турган эмес, је белетеп алган лекцияларды, куучындарды үренчиктердин ле колхозчылардын алдына өткүрип турулар. Олор мындый темаларга лекциялар белетеген: «КПСС-тин XXV съез-

ди тогузынчы бешжылдыктын төс итогтары керегинде», «Тогузынчы бешжылдыктын пландарын бүдүреринде колхозтын ишчилеринин жөмөлтөзи», «Бистин колхоз 5 жылдын бажында кандый болор?», «Жаңы күүн-тапту кижини үредип-таскадары — коммунистический строительстводо партиянын эн жаан задачаларынын бирүзи» ле өскөзи де. Шашакмандагы сегисжылдык школдын үредүчилери съездтин материалдарын кажы ла кижиге жетирерин бойынын кыйалта жоктон бүдүретен кереги деп бодоп турулар.

Е. Чепкин.

АМЫР-ЭНЧҮНИНГ ПРОГРАММАЗЫНЫНГ ЈАҢЫ АМАДУЛАРЫ

Амыр-энчүнинг ле албатылар ортодо кожо иштеери учун тартыжуны онон ары тыгыдары керегинде КПСС-тинг XXV съезди тургускан ла јөптөгөн Программа тургуза өйдө бастыра телекейдинг төс ајарузында туруп јат.

Тургуза өйдөги телекейлик ајалганы беш јыл кайразыла тунгдештиргежин, амыр-энчү күүнзегендердинг тоозы көптөй берген деп билдирет. Бу өйдинг туркунына көп сурактар јүрүмде бүдүп калган. Андый керектердинг тоозына Вьетнамнын ат-нерелү албатызынынг јаркынду јенүзи, ФРГ ле социализмнинг ороондоры ортодо тургузылган эки јанду јөптөжүлөр кирип јат. Ол јөптөжүлөрдө экинчи телекейлик јуунынг эн јаан учурлу итогторы јөмөлгөн. Андый керектердинг тоозына Кубанын јеринде социализмнинг быжу көндүккени, Европада јеткер јок болоры ла кожо иштеери аайынча Јуун, «соок јуудан» коштой амыр-энчү јадарына бурыганы кирип јат.

СССР ле США ортодо колбулардын бир канча ондолгоны бастыра телекейдеги политический ајалгага јарамыкту камаанын јетирген. Эки албатынынг ла амыр-энчүнинг јилбүзине болуп, једип алган јарамыкту кубулталарды онон ары улалтар керек. Советский Союз мынан да ары шак анайда эдер күүндү.

Тышјанындагы политика аайынча КПСС-тин XXV съезди тургускан чокум задачалар кандый?

Олордын баштапкызы — социализмнин карындаштык ороондорынын бирлигин турумкай тыгыдары, олордын амыр-энчүнин керегине үзеери эдип турган јөмөлтөзин көптөдөри, олар ортодо колбуларды бастыра јанынан өткүрери. Онызы качан да болзо, КПСС-тин ле Советский госуударствонун тышполитический ижинин төзөлгөзи болгон.

Социализмнин ийде-күчи јылдан јылга тыгыйт. Онын телекейлик керектерге јетирип турган камааны там өзүп ле теренжип туру. Социализмнин ороондоры өткөн бешјылдыкта јүрүмнин бастыра бөлүктеринде јаңы једимдерге једип, телекейдин индустриальный јанынан эн түрген ле көнү өзүп турган јери боло бердилер.

СЭВ-тын Европадагы члендери болуп турган ороондордын национальный кирелтези 1949 јылдагызына көрө 7,4 катапка, «Текши рынокко» кирип турган ороондордыйы дезе јүк ле 3 катапка өскөн. СЭВ-тын ороондорында бастыра телекейдин эл-јонынын 9,4 процентти јуртап јат. Је бу ороондор телекейлик национальный кирелтенин 1,4 үлүзинен ажыразын, электроэнергиянын 20 проценттен, нефтьтин 17 проценттен көбин, таш көмүрдин — 34, чойдын — 25 проценттен ажыразын ла болоттын 26 процентин иштеп аладылар. Социализмнин ороондорынын ийде-күчинде ле өзүминде алаңзыш јок.

Съездтин јөптөринин база бир бөлүги јуу-јепселди јоголторына учурлалган. Улус

чек ле тууларга тен жуу-јепселдин үстинде журтап турар тушта амыр-энчүнинг быжу болор аргазы јок. Жуу-јепселди көптөдөри дезе улалганча. Жуу-јепселди эдип чыгарарына телекейде јылына 300 миллиард долларга шыдар акча-јөөжө чыгымдалып јат. МВТ-70 танмалу танктын бир адыжынын баазы 2,5 мун доллар, а бир баланы дезе јылына азырап-кичеерине 457 доллар керек. Өскөртө айтса, кажы ла адыш беш баланын аш-курсагын блаап туру. Андый түндештирүлерди онон до ары улалтар арга бар.

Советский јангы јөптөрдө жуу-јепселди эдип чыгарарын токтодорынын эп-аргалары ла амадулары көргүзилген. Онызына, эн озо, СССР ле США ортодо стратегический учурлу жуу-јепселди астадары ла эдип чыгарарын токтодоры керегинде јангы јөптөжүни беле-теери кирип јат.

Оны ээчий ядерный ла химический жуу-јепселди ченеерин бастыратекши ле бүткүлинче токтодоры ла онон до өскө амыр-энчү јадарынын јөптөри јарадылат.

Төс Европадагы жуу-јепселдү ийде-күчтерди астадары аайынча јөптөжү-куучындарды көндүктирер керек. Јүк ле НАТО-нын ороондоры мында 3 муннан ажыра солдат, 2 муннан ажыра самолет, 2500 ракета, 7200 ядерный боеголовка, 15 муннан ажыра танк тудуп јат.

Социализмнинг ороондоры јөптөжү-куучындарды көндүктирерге, январь айда Венада јангы јөп-шүүлтелер эткендер. Ондо жуу-јепселди баштап тарый јангыс СССР-де ле США-да астадар, өскө ороондордо дезе оны эм тура алдындагы ла кеминде артырары ке-

регинде айдылган. Онон дезе арткан ороондор черүлерин астадар учурлу.

Јөп-шүүлтелердин экинчи бөлүгине јуучак экелгедий јерлерди јоголторы ла эн баштап Јуук Күнчыгышта бек ле чындык амыр-энчүге једери кирип јат. Бу талада эмди јуу јок, је амыр-энчү база јок. Советский Союз Јуук Күнчыгышта бек амыр-энчү болзын деп күчин кысканбай тартыжат. Ненин учун дезе, мында јуу-согуш такып башталбазын кем де бүдүмјилеп айдып болбос. Израильдин черүлери олјолоп алган јерлерден барбаганча, палестиндер праволорына јединбегенче, бу таладагы бастыра госуударстволор амыр-энчү јадарына јетпегенче андый јеткер јоголбос.

Советский Союз Јуук Күнчыгышта јуу-јепселди астадарына јөмөлтө эдери керегинде јангы баштанкай эткен. Советский Союз Јуук Күнчыгыштын бастыра ороондорынын грандарынын бузулбазын ла јеткер јок болорын јеткилдеери аайынча ООН ичинде эмезе өскө дө төзөлгөлү бастыра телекейлик јөптөжүлерде туружарга белен болгонын база катап кереледи.

Бис Јуук Күнчыгыштын бастыра ороондорыла колбуларыс өзөри учун туруп јадыс, бис олордын бирүзин де кыйыктабайдыс деп, бистин съездтин трибуназынан айдылган.

Советский Союз телекейлик уур айалганы онон ары јенилтери, башка-башка социальный стройлу ороондордын бой-бойлорына тузалу кожо иштеери учун тартыжары керегинде сурак тургузып јат.

Саду-экономический колбулардын өзүми телекейлик айалганын јаранарына јакшынак

төзөлгө болуп туру. Өткөн беш жылдын туркунына экономический жанынан узак ойгө кожо иштеери керегинде жөптөжүүлери башка-башка экономический формацияларлу госу-дарстволор тургускан. Эмди андый жөптөжүүлери 20 жылга улалар эдин тургузадылар. Онызы текши амыр-энчү једерине бүдүп тургандардын тоозы көптөн турганын керелейт.

Тоолу жылдар мынан кайра бистинг ороон-ло США-нын ондор ло тоолу фирмалары са-ду, наука ла техника аайынча колбулар тут-кан болзо, тургуза өйдө Бириктирген Штат-тардын 550 фирмазы ла кампаниязы андый колбуны тудадылар. СССР ле США эмди ар-бүткенди корыырынан баштайла, искусствен-ный жүрек эдерине јетире јаба тургускан бастыразы 150 программа аайынча кожо иш-тегилеп јат. Бу керектерди чек төзөгөзи јок јерден баштаарга келишкен деп айтса, јас-тыра болбос.

Советский Союзтын Европадагы тышполи-тиказынын узакка тургускан ууламјызы Тек-шиевропейский Јууннын Қалганчы актында темдектелген ээжилерди жүрүмде бүдүрери болуп туру. Јууннын жөптөринде амыр-энчү, јеткер јок болоры ла кожо иштеери, Европа-нын албатылары ортодо јанжыккан айалга боло берерин јеткилдеери темдектелген. Эм-ди Қалганчы акттын ээжилерин жүрүмде бү-дүрери арткан. Советский Союз ла социа-лизмнинг ороондоры шак анайда эдедилер. Текшиевропейский Јуунда турушкан өскө ороондор база анайда ок эдер учурлу.

Ээчий бүдүретен задача эдин бистинг пар-тия Азияда бу континенттин бастыра госу-дарстволорынын јөмөлтөзинин шылтузында

жеткер јок болорын јеткилдеерин тургузат. Онызы бистинг тышјанындагы политикабыстын узак ойгө тургузылган ууламјызы болот.

Телекейлик колбуларда ийде-күчти тузаланбазы керегинде, бастырателекейлик јөптөжү тургузары керегинде КПСС-тинг эткен шүүлтези сүрекей јаан учурлу баштанкай болуп јат. Бу советский јөп телекейдеги ай-алганын өзүмининг ууламјызын јакшы билгенине төзөлгөлөнип јат.

Совет коммунисттердинг партиязы, азыйдагызы чылап ок, колониальный базыныштын арткан-калганын јоголторын, албатылардын тенг праволу болорын ла кемненг де камааны јок болорын јеткилдеерин, колониализмди ле расизмди чек јоголторын некеп туру. Бистинг партия өскө ороондордын албатыларына јайымы ла кемненг де камааны јок болоры учун тартыжуда бастыра јанынан болужып јат.

Јаңы задачаларда ороондор ортодо экономический колбулардагы кыйыкташтын, кулданыштын бастыра бүдүмдерин јоголторы темдектелген.

Телекейлик колбуларды чындык амыр-энчүге төзөлгөлөнип кубултарынын советский программазында эм тура јүрүмде бүтпеген сурактардын уур болгоны, империализм јаңы јуу-чакты баштаарга ченежер аргалузы ајаруга алынган. Је КПСС-тинг тышјанындагы политиказынын агару амадуларын амыр-энчүге күүнзеген бастыра ийде-күчтер, телекейдинг ак-чек күүн-санаалу кажы ла кижизи јарадып јат.

В. Катаев.

ТЕЛЕКЕЙЛИК МОНОПОЛИЯЛАР ЛА ЈАНҒЫ ӨЗҮП ТУРҒАН ОРООНДОР ОРТОДО ТАРТЫЖУ

КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы нөкөр Л. И. Брежнев партиянын XXV съездинде эткен Отчетный докладта бистин орооннын колониализмнен јайымдалган ороондорго болужарын, олорло өмөлөжөри тынгып турганын, ол ороондордын өзүминде учуры бийиктеп турганын темдектеген. Ол керегинде нөкөр Л. И. Брежнев мынайда айткан: «Јангы өзүп турган ороондордо болуп турган керектер јанынан Советский Союзтын политиказы чокум ла јарт. Советский Союз өскө ороондордын ла албатылардын ичбойындагы керектерине киришпей јат. Бойынын өзөтөн јолын бойы талдап алатаны јанынан кажы ла албатынын, кажы ла орооннын агару правозын ајаруга алып, олорды тоойтоны Ленинский партиянын тышјанындагы политиказынын үзүлбес ээжизи болуп јат. Је бойыстын шүүлтебисти бис јажырбай јадыс. Јангы өзүп турган ороондордо ичкери өзүм, демократия ла национальный камаан јок болоры учун тартышкан улусты јөмөп, олорды бис тартыжу аайынча бойыстын најыларыс ла нөкөрлөрис деп көрүп јадыс.

Империалистический госу­дарстволор ло олордын монополиялары бу ороондор јанынан чек өскө политика өткүрип турулар. Онын учун бүгүнги күнде јер үстинде јангы өзүп турган ороондор көп нургунында сүреен кату ууркүчтерге учурап јадылар.

Је бүгүнги күндеги айалга јирме, он беш,

он јыл мынан озо болгонына түңгей эмези јарт. Бу өйдин туркунына Азиянын, Африканын ла Латинский Американын көп ороондоры бир канча јенүлерге једип алдылар. Је оныла коштой, империалистический монополиялар «үчинчи телекейдин» ороондорынын экономиказына кирижип турганынан улам, ол ороондордын өзүми эмди тургуза камаанду болуп артканча.

Јаңы өзүп турган ороондорды калганчы јылдарда МНК деп адалган көпнациональный биригүлердин ижи тынгыганы чочыдып туру. МНК бүгүңги күнде бойында сүреен көп акча-јөөжө лө производственный сүреен элбек научно-технический ийде-күч бириктирип јууйла, гран ары јанында ончо јанынан бүткүл производство төзөп, бийиктеде ле элбеде өзөрин јеткилдеер телекейлик интеграция ажыра иштеп турган көп комплекс предприятиелердин ижин башкарып јат. Бойынын производственный кебер-өзүмиле эн ле јаңы технико-экономический көргүзүлү бололо, МНК ол ок өйдө ого кирип турган эмезе оныла колбулу ороондордын социально-экономический өзүмине коомой салтарын јетирип јат.

Азиянын, Африканын ла Латинский Американын албатылары узак өйдин туркунына империалистический ороондорго ло олордын монополияларына тоноткондор. Капитализмнин телекейлик хозяйствозынын айалгазында телекейдеги экономический колбулар бойбойынан камаанду болгоны, базынганы ла кижикижинин күчин јигени ажыра төзөлип јат. Је эмди де империалистический монополиялар бу ороондордо бойынын камаанын бастыра аргаларла артырарга албаданып турулар.

Ол јанынан Анголада бүгүн болуп турган керектер тын ајарулу. США-нын, Күнбадыш Европанын ла ЮАР-дын империалистический монополиялары Анголанын ичбойындагы реакциязыла биригип, ороонды колониализмнен айрыырына буудак эдерге ченешкендер. Андый амадула озор (Анголаны јайымдаар Национальный фронт) ФНЛА деп адалган реакционный организацияга болужып, ороонды колониализмнен ле империалистический монополиялардан јайымданар тартыжузын баштаган МПЛА (Анголаны јайымдаары учун национальный движение) деп адалган прогрессивный организацияга удурлаштыра канду јуу баштадылар.

Ќскө ороондордын монополисттерди Кабинда деп адалган јерди Анголадан башка айрыыры учун турушкан сепаратисттерди (ФЛЕК-ти) база бойынын амадузына тузаландылар. Сүреен көп нефтьтү Кабинда деп јерди США-нын «Галф ойл» ла Күнбадыш Европанын «ЭЛФ» деп адалган нефтяной кампаниялары узактан бери ээлеп келген болгон. Анголада Португалиянын колониальный јаны антарыларда, өрө айдылган империалистический монополиялар Кабинданын ар-бүткенинин байлык-јөөжөзин онон ары туду јок тоноорго ло бу јерди Анголадан айрыырга умзандылар.

Је телекейлик империализмнин ла Анголанын ичбойындагы реакциянын пландары бүтпеди.

Анголанын ишкүчиле јаткан албаты-калыгы бойынын революционный башчызына — МПЛА-га баштадып, 1975 јылда 11 ноябрьда ороон камаан јок болгонын ла Анголанын Ал-

баты Республикасы тѳзѳлгѳнин јарлады. Эм-ди Африкадагы бу эн јиит госуларствоны телекейде сегизеннен ажыра ороон јаратты.

Колониализмнен јайымданала, алдынан бойы ѳзѳп баштаган јиит госуларстволор јаан једимдерге једип аларына социалистический ороондор, элден озо Советский Союз, јаан болуш эдип јадылар.

Телекейлик империалистический монополиялар, ол тоодо МНК, Азияда, Африкада ла Латинский Америкада колониализмнен јайымдалган јиит госуларстволорло эткен јѳптѳжѳлерди ле договорлорды бузуп, јарабас керектер эдип јадылар.

МНК (кѳпнациональный кампаниялар) јагыс ла коммерческий керектерде карындап турган эмес. Олор бойлорына јарамыкту политический јанга, сѳс уккур башкарулар туларына база кѳп акча карындап берип, олорды садып алгылайт. Темдектезе, «Галф ойл» кампания Тѳштѳк Кореяда Пак Чжон Киннин башкарузына акча берип јѳмѳп јат. Јагы ѳзѳп турган кажы бир ороондо кезикте МНК бир ѳйдѳ кѳп партияларды јѳмѳп јат. Мында ол партиялардын кажызы да јенгени ого тузалу болор.

Империалисттердин монополиялары «ѳчинчи телекейдин» ороондорында садынчак чиновниктерди анайда канча ла кире карындаза, олор анча ок кире артыкту астам аларга јадылар. Анайда кѳп учуралда ол монополиялардын чып-чын алган астам-кирелтези госуларствонын шинжѳзине кирбейт. Олордон налогтор алынбайт, јиит ороондордын јѳѳжѳзи андый кылыктар ажыра кѳккѳ тѳште тонолот.

Телекейлик монополиялардын тоножына са-
ду тын јөмөлтө эдет. Бу монополиялардын ја-
ны өзүп турган јиит госуларстволордогы фи-
лиалдары (јербойындагы организациялары
ажыра) бойларынын эткен товарларын өткүре
бийик баалап садып, бойына керектү сырьены,
материалдарды, јарымфабрикаттарды дезе өт-
күре јабыс баала садып алгылайт.

Азияда, Африкада көп тоолу јиит госуларст-
волор өскө ороондордын предприятиелерин
башкарып турган аппараттын бастыра звено-
ларындагы ишчилерди, ол тоодо эн бийик баш-
караачы јерде турган өскө ороондордын граж-
дандарын, национальный кадрларла солып
баштагандар. Мындый иштерди өткүргенинин
шылтуунда бүгүнгү күнде андый бириктирил-
ген предприятиелер МНК-нын ла јагы өзүп
турган ороондордын ортодо экономический
колбулардын элбеде таркаган кебери боло
берди.

Анайда телекейлик монополистический ка-
питалдын акказыла иштеп турган предпри-
тиелерди јиит ороондордын улузы башкарга-
ны ажыра кожо ээленип турган предпри-
тиелер төзөп, «үчинчи телекейдин» госуларст-
волоры өскө ороондордын капиталына нацио-
нальный шинжүни тыгыдып јадылар, өскө
ороондордын капиталы ологго экономический
киришкени орооннын албаты-хозяйствозына
тузалу болорын јеткилдейдилер.

Је оныла коштой МНК-нын бөлүктеринин
јөөжөзинин үлүзин ээлегени өскө ороондордын
капиталын учына јетире шиндеерин јеткилде-
бей турганын јагы өзүп турган ороондордын
башкарулары јакшы билип јадылар.

Андый бириккен предприетиелердин төзөлгөзи мындый. Ол јөөжөни үлежип, ээлеген акционерлердин кампаниязы. Акциялардын бир бөлүги — өскө орооннын фирмазынын, өскөзи — јербойындагы национальный фирманын эмезе государствонын колында.

Анайда бириккен предприетиелер төзөгөни телекейлик империалистический монополиялардын ла јангы өзүп турган ороондордын ортодо экономический тартыжуда «үчинчи телекейдин» ороондорынын јенүзи деп көрөр керек. Анайда олар өскө ороондордын предприетилеринин ижин, кирелтезин шиндеп, оны чике үлештирер арга алып јадылар.

Је андый да болзо, андый предприетиелер төзөлгөни јаан једим эмес. Телекейлик монополистический кампаниялар јангы өзүп баштаган јиит ороондордын јайым ла камааны јок өзөрине јаан јеткерди күнүн ле экелип јадылар.

Јангы өзүп турган көп государстволор бойларынын ороонында төзөлгөн өскө ороондордын предприетилеринин акцияларын там ла көптөдө ээлеген сайын, табынча өскө ороондордын капиталын национальный экономикадан чек јоголторго амадап јадылар. Је «үчинчи телекейде» кезик государстволор јангыс ла гран ары јанынан келген капиталды бойынын экономиказында тузаланарга кичеешип јадылар.

1974 јылдын декабрь айынан ала Алжир өскө ороондордын капиталын јангыс ла бириккен предприетиелерде тузаланарга јөп берди. Бу предприетиелерде акциялардын 51 проценти Алжирдин государствозынын колында.

Анайда Алжир национальный экономиканы өскө ороондордын капиталынан жайымдаарында ичкери база бир алтам этти.

Жаңы өзүп турган ороондорго гран ары жагындагы капиталла бириккен предприятелер жаңыс ла промышленностьто эмес, же анайда ок банковский керекте, туризмде ле экономический жүрүмнинг өскө дө бөлүктөринде төзөлөт.

Кезик жиит госуударстволор өмөлөжөргө жаңы фирманы эмес, бир канча ороондордын кампанияларын алып жадылар. Анайда экономический ийде кажы бир жаңыс кампаниянын колында жуулбай, көп кампанияларга үлелер. Ого үзеери өскө ороондордын бир канча кампанияларыла өмөлөжөрдө, олардын кажысында ла бир жаңы технологияны тузаланар арга бар болот. Темдектезе, Саудовский Аравияда болот кайылар завод тудулып жат. Заводтын тудатан баазы 550 миллион доллар, жылына 10 миллион тонна болот кайылар. Саудовский Аравиянын башкартузынын колында бу предприятенин акцияларынын 50 проценти болор. Арткан акциялардын ээлери — Япониянын «Маркона корпорейшн» ле «Ниппон Стилл» фирмалары, Голландиянын ла Күнбадыш Германиянын «Эстель» ле США-нын «Джиллмор Стилл» кампаниялары.

Өскө ороондордын капиталы турушканы ажыра жаңы төзөлип турган кампанияларда акционерный жөөжөнин көп нургуны жербойындагы эезинин болоры Индиянын, Ираннын ла Мексиканын законодательствозында бар.

Жаңы өзүп баштаган жиит госуударстволор өскө ороондорло колбулар жагынан бирлик болгылаза, национальный жылбүлөрдү кору-

лап алары јенгил болоры јарт. Андый айалга-
да империалистический кампаниялар јара-
мыкту ла јенгил айалга бедреп, бир орооннон
өскөлөрине көчкилебес.

Эмдиги өйдөги телекейде госуларстволор
ортодо колбуларга, ол тоодо эконоический
колбуларга, јаан камаанын социализмнин те-
лекейлик системазы јетирип јат. Социализм-
нин ороондоры бастыра госуларстволордын
ортодо эконоический колбулар теп-тен пра-
волорлу, эки јанынан түнгей тузалу болзын
деп, је бу учуралда јангы өзүп баштаган
ороондордын јилбүлерин ајаруга алары учун
тартыжат.

Анайда айдып турарыста, бис «үчинчи те-
лекейдин» ороондоры Күнбадыштагы ороон-
дорло бойлорынын эконоический колбула-
рын тургуза ла үзеле, социалистический госу-
ларстволорло колбулар тутсын деп турган
эмезис. Бир эконоический колбулар Азия-
нын, Африканын ла Латинский Американын
албатызынын элбек калыгынын јилбүлерине
јаразын деп күүнзеп јадыс.

Социализмнин ороондоры телекейлик эко-
ноический колбуларда бастыра госуларство-
лор тен праволорлу, бой-бойлорына тузалу
эдип өмөлөжөр ээжилерди кыйа баспай өткү-
рери учун тартыжып јат. Шак андый ээжи-
лерле социализмнин ороондоры бойлоры өмө-
лөжип, анайда ок капиталдын ороондорыла,
ол тоодо јангы өзүп турган госуларстволорло,
колбуларын төзөп јадылар.

С. С. Каташ,
университеттин аспиранты.

КПСС-тин XXV съездинин
МАТЕРИАЛДАРЫ ААЙЫНЧА
ЛЕКЦИЯЛАРДЫН, ДОКЛАДТАРДЫН
ЛА БЕСЕДАЛАРДЫН ТЕМДЕКТЕП
ТУРГУСКАН (ПРИМЕРНЫЙ)
ТЕМАТИКАЗЫ

1. КПСС-тин XXV съезди — советский общественонун коммунизмге брааткан јолындагы өзүминде јангы исторический једим.

2. КПСС-тин XXV съездинин телекейлик учуры.

3. КПСС-тин XXV съезди телекейдеги ай-алга ла КПСС-тин телекей үстінде ижи керегинде.

4. Социализмнин ороондорынын ийдези өскөни ле онын салтары тынганы — кижилик-тин социальный өзүминин төс учурлу темдеги.

5. Социализмнин ороондорынын политикада, экономикада, социальный јадын-јүрүмде бирлиги тыгып, олардын табынча там ла јууктажары — эмдиги өйдөги общественный өзүмнин кыйа баспас јолы.

6. Карындаштык партиялардын бузулбас бирлиги — социализмнин ороондорынын бек колбуларынын төзөлгөзи.

7. КПСС-тин XXV съезди социализмнин карындаштык ороондорынын политический, экономический ле идеологический колбуларынын өзүми, олардын бирлиги тыгып турганы керегинде.

8. КПСС-тин XXV съезди маоизмнин идеологиязынын ла политиказынын антимарксистский, антисоциалистический бүдүм-кебери керегинде.

9. КПСС-тин XXV съезди телекейлик өзүм-

де јайым алган ороондордын учурын көдүрери керегинде.

10. Јайым алган ороондорло колбуларды тынгыдары — КПСС-тин тышјанындагы политиказынын төс ууламјыларынын бирүзи.

11. Коштой амыр-энчү јуртаар ээжилерди бүдүрери учун, бек амыр-энчү учун тартыжары — капиталистический ороондорло КПСС-тин өткүрип турган политиказында төс учурлу кереги.

12. «Соок јуудан» телекейлик айалганы јымжадарына көчкөни — телекейде ийде-күчтер јангыдан башкалана кубулып барганы, амыр-энчүнинг Программазын јүрүмде бүдүрери учун КПСС-тин тартыжузынын шылтузы.

13. Амыр-энчү ле телекейлик колбулар учун, албатылардын јайымы ла кемнен де камааны јок болоры учун оног ары тартыжарынын КПСС-тин XXV съезди јөптөгөн Программазы.

14. Текшиевропейский јууннын Калганчы бөлүгинде јарадылган јөптөрдү бүдүрери учун, Европада амыр-энчү колбуларды оног ары көндүктирери учун КПСС-тин тартыжузы.

15. СССР Күнбадыш Европадагы ороондорло колбуларды элбеде өскүрип турганы — амыр-энчүнинг керегине јаан учурлу јөмөлтө.

16. Советско-американский колбуларды јарандырганы — јангы телекейлик јуунын коркыдузын јымжадар ла амыр-энчүни тынгыдар төс учурлу айалга.

17. СССР-дин капиталистический ороондорло экономический, научно-технический ле культурный колбуларын элбеде өскүргени — телекейлик айалганы јымжадар, албатылар

ортодо амыр-энчү колбуларды тынгыдар јаан учурлу керек.

18. Жуу-јепселди көптөн эдип чыгарарын токтодоры учун, оны тузаланарын јок эдери учун тартыжу — КПСС-тин ле Советский башкарунын тышјанындагы политиказынын төс ууламјыларынын бирүзи.

19. Төс Европада жуу-јепселдү ийде-күчтерди ле мылтык-јепселди астадары — политический айалганы јымжадарын военный јанынан јөмөөринде јаан учурлу арга.

20. Жуу-чакту јерлерде арткан-калган отјалбышты токтодоры, энг ле озо Жуук Күнчыгышта чындык ла бек јөптөжүге једип алары — амыр-энчү учун мынан ары тартыжунун айрылбас бөлүги.

21. Азияда јеткер јок болорын бу континенттин госуларстволоры ийде-күчтерин бириктирип јеткилдеери — эмдиги өйдө туура салбай аайлайтан сурак.

22. Колониальный системанын арткан-калганын, колониализмнин ле расизмнин түбек чыгаргадый көрнөөлөрин учына јетире јоголторы — телекейлик энг јаан учурлу задача-лардын бирүзи.

23. КПСС ле телекейлик революционный тартыжу.

24. Эмдиги өйдө капиталистический текши кызалангнын тереңжигени ле онын јарашпастары курчып турганы.

25. Капитализм — келер өйдө өзүми јок общество.

26. Капитализмнин ороондорында революционный тартыжунун өзүми, антиимпериалистический ийде-күчтер биригип, тыгып турганы.

27. Капиталдың ороондорында коммунистический партиялардың камааны өзүп турганы — эмдиги өйдө жарамыкту керектердин бирүзи.

28. КПСС-тин XXV съезди революциянын өзүмининг, социализмнин ле коммунизмнин текши јолдорынын учуры (закономерность-торы) керегинде.

29. Пролетарский интернационализм — марксизм-ленинизмнин төс ээжилеринин бирүзи, телекейлик коммунистический кыймыгунын кыйа баспас законы.

30. Телекейлик кызаланды јымжадары ла классовый тартыжу.

31. КПСС-тин XXV съезди эмдиги айалгада эки системанын удуратедире идейный тартыжузында агылу башкалары керегинде.

32. Экономика — советский албатынын коммунизм учун тартыжузында төс учурлу бөлүк.

33. Тогузынчы бешјылдыкты бүдүргени — коммунизмнин материально-технический базын төзөөринде, албатынын јадын-јүрүминин кемин бийиктедеринде, орооннын јеткер јок болорын јеткилдееринде јагы јаан алтам.

34. КПСС-тин XXV съезди партиянын экономикадагы стратегиязы керегинде.

35. Онынчы бешјылдыктын — чындый ла бийик арбынду иштин бешјылдыгынын төс экономический ле социальный задачалары.

36. Онынчы бешјылдыкта социальный өзүмнин ле албатынын јадын-јүрүмин бийиктедеринин программазы.

37. КПСС-тин XXV съезди советский экономиканын индустриальный базын онон ары өскүрер ле јарандырар задачалары.

38. КПСС-тин Төс Комитедининг мартовский (1965) Пленумынын тургускан аграрный политиказын учынан ала јана баспай бүдүрери — партиянын онынчы бешјылдыкта өткүретен төс ууламјыларынын бирүзи.

39. КПСС-тин XXV съезди албатыга керектү товарларды эдип чыгарарын көптөдөр лө онын чындыйын бийиктедер задачалар.

40. Производство бар резервтерди тузаланарын јарандырары ла кымакайланарынын ээжилерин тыгыдары — текши албатынын јаан учурлу задачазы.

41. Иштин арбынын түрген тебүле өскүрери, текши общественный производствонинг эффективозын кезем бийиктедери — партиянын экономикадагы стратегиязынын төс учурлу бөлүги.

42. Научно-технический өзүмди түргендери — советский экономиканын төс јеринде турган сурактардын бирүзи.

43. КПСС-тин XXV съезди СССР-дин тыш јанындагы экономический колбуларын өскүрер задачалар керегинде.

44. КПСС-тин XXV съезди экономиканы башкарары ла бастыра хозяйственный иштерди јарандырары керегинде.

45. Албаты-хозяйствонинг ончо бөлүктеринде иштин арбынын бийиктедери — экономический өзүмнинг төс учурлу сурагы.

46. КПСС — ишмекчи класстын, бастыра ишкүчиле јаткандардын, бастыра албатынын политический башчызы.

47. Партиянын ичбойындагы демократиязын турумкай өскүрери, партиянын кажы ла членине некелтени тыгыдары — КПСС-тин өзүмининг төзөлгөзи.

48. КПСС-тин XXV съезди партийный башкартунын, албаты ортодо тѳзѳмѳл лѳ политический иштин кемин кѳдѳрери керегинде.

49. Иште Лениннин ээжилерин бѳдѳрери — партийный башкарту једимдѳ болорынын јаан учурлу эп-аргазы.

50. Јарадылган јѳптѳрдин бѳдѳп турганын шинжѳлеп кѳрѳп турары — партиянын тѳзѳмѳл ижинин эн учурлу иштеринин бѳлѳги.

51. Критика ла самокритика — партийный јѳрѳмнин, бистин бастыра ижистин ээжизи (законы).

52. КПСС-тин XXV съезди партиянын кадрларла ѳткѳрер иштери керегинде.

53. Партиянын эмдиги ѳйдѳги идейно-таскамалду иштеги задачалары.

54. Марксистско-ленинский теория — коммунистический таскадунын, КПСС-тин бастыра революционно-кубултаачы ижинин тѳзѳлгѳзи.

55. КПСС-тин XXV съезди научный коммунизмнин теориязын творчески ѳскѳргени.

56. Идейно-политический иште ле нравственный јанынан таскамалды бириктире кѳрѳри — партиянын идеологический ижинде ол керектерди бириктире (комплексно) ѳткѳрер деген некелте.

57. Ишкѳчиле јаткандардын санаа-шѳѳлтелеринде советский патриотизмнин ле социалистический интернациональный идеяларды терен элбедери — партиянын эн јаан задачаларынын бирѳзи.

58. КПСС-тин XXV съезди экономический ѳзѳмде, орооннын общественно-политический јадын-јѳрѳминде социалистический мѳрѳйдин учурын кѳдѳрери керегинде.

59. КПСС-тин XXV съезди ишкүчиле јаткандарды үредип-таскадарында литература ла искусствонын учуры керегинде.

60. КПСС-тин XXV съезди социалистический демократияны онон ары өскүрер јолдор керегинде.

61. Советский законодательствоны јарандыра өскүрери ле социалистический правопорядокторды тынгыдары — социалистический демократияны өскүрерининг эп-аргазы.

62. Социалистический демократизм — кажы ла кижининг јайымы ла обществонын алдына онын бийик каруулу болоры бириктирилгенин керелеген көргүзү.

63. КПСС-тин XXV съезди государственнй строительстводо јаан учурлу задача бүдүрип турган Советтердин ижин јарандыра керегинде.

64. КПСС-тин XXV съезди профсоюзтардын эмдиги өйдөги задачалары керегинде.

65. Ленинский комсомол — партиянын иженчилү болушчызы, онын јуучыл резерви.

66. Советский бүдүм-кеберлү жүрүм — социализмнин улу јенүзи.

67. Јуу-јепселдү ийде-күчтер — советский албатынын амыр-энчү ижининг коручылы, бастыратекши амыр-энчүнинг куйагы.

68. Советский албаты — кижиликтин историзында баштапкы коммунистический обществоны төзөп бүдүрөөчи.

69. Коммунизмнин строительствосында КПСС-тин башкараачы учуры бийиктейтени.

70. КПСС-тин XXV съездининг јөптөрин жүрүмде бүдүрери — бастыра партиянын, бастыра советский албатынын кереги.

ТАРТЫЖУНЫН ӨЧПӨС ЖАЛБЫЖЫ

Амыр-энчүнинг салымы жаан учурлу керек деп сананып турган кажы ла кижини телекейдинг кандый да јеринде өдүп јаткан албатынын келер өйдөги ырызы учун тартыжып турган ийде-күчтердин керектери анчадала јилбиркедип турат. Бистин планетада јайым ла кемненг де камаан јок болоры учун империализмнинг ийде-күчтерине удурлажа тартыжып турган көп јерлердин бирүзи Оман болуп јат.

Оман жаан государство эмес. Ол Аравийский жарымортолыктын түштүк-күнчыгыжында. Онын јери 212,4 мунг квадратный километр, албатызы дезе — 750 мунг кижии. Анда јуртап јаткан албаты-калыктын 90 проценти арабтар. Је анда анайда ок индиецтер, перстер, белуджтер ле африканский ороондордон келген улус јуртап јат. Оманнын төс города Маскат, анда он мунганг ажыра улус јуртап туру.

Орто чактарда Оманга, эмдиги Оман деп султанат, Бириктирген Араб Эмираттар, Катар ла Бахрейн кирип турган. XIX чактын баштапкы өйинде Англия «ангылу договорный айалга» төзөп, Оманды ла Маскатты бойынын шинжүзине алган. 1913 јылда Оман бойын Маскат деген султанаттанг јайымдап, Англиянын јангынанг мойноп ийген. Јети јылдын туркунына Маскатка ла англичандарга тузазы јок өткөн јуунын кийнинде, 1920 јылда, Сибский амыр-энчү договор аайынча, Оман кем-

нен де камаан јок имамат болуп јарлалган. Андый да болзо, 1955 јылда Маскат султанат-тын черүзи англичандардын болужыла Оман деп имаматтын јерин олјолоп алган.

1957 јылда Оманда Англиянын колонизаторларына ла Маскаттын султанадына удурлажа јайымданынын движениези башталган. Ол движениени имам Галеб башкарган, је ол движениеге элбек албаты-калык јөмөлтө этпеген. Орооннын прогрессивный ла патриотический ийде-күчтери ол движениеден айрылып, 1968 јылда олјолоткон Арабский булунды јайымдаарынын Национальный фронтын (НФООАЗ) төзөгөндөр. Онын јуучыл отрядтары эмдиги Оманнын составына кирип турган Дофар деп провинциянын јерининг көп сабазын шиндеп јат.

1957 јылдан бери Оман керегинде сурак ООН-до канча ла катап көрүлген. 1965 јылда јөптөлгөн резолюция аайынча Англия репрессияны токтодып, бойынын черүзин Оманнын јеринен чыгарар учурлу болгон. Је Англия өскө империалистический госуларстволордын болужына јөмөнип, ол резолюцияны бүдүрбей туру.

Төзөмөлдү национально-јайымданар движение өзүп, элбек албаты-калыктын тартыжузы тыгып, чындык экономический ле социальный кубулталар эдерине күүнзеп турган айалгада Англиянын империалисттери Оманда бойынын политический, военный ла экономический аргаларын тыгыдарына күјүренип јат. Ороондо јайымданар тартыжуны јоголторына амадап, олар 1970 јылда султан Теймурды јаннан јайымдап, Оманнын башкараачызына онын уулын Кабусты тургускандар. Кабус

султанатты кубултары ла орооннын история-зында баштапкы национальный башкару тургузары керегинде план жарлаган. 1970 жылда август айда Англиянын башкарузы султан Кабусла договор тургузып, экономиканын төс керектерин ле Оманнын аэродромдорын бойынын колына алган. Оманнын јеринде — Салала ла Масира деп ортолыкта Англиянын эки военный базазы бар. Оманнын јеринде јүк ле 600 военный улус туруп јат деп бүгүн англичандар айдып туру. Је керектин чынын алар болзо, олордын тоозы эки муннан ажыра. Олордын тоозында офицерлер, летчиктер, инструкторлор ло связьтын технический специалисттери.

Англиянын болужыла Кабус јанды колына алган согында патриотторго удурлажар тартыжу 5 жылдын туркунына улалза да, Оманнын башкарузы партизандардан јайымданып болбоды. Султан јангыс ла Англиянын болужыла јанды колында тудуп јат. Је султаннын јангына болужып турган өскө күчтер база бар.

Империалисттердин амадузында бүгүн Оман аңылу јерде туруп јат. Мында, Персидский булуннын јеринде, империалисттердин көп јилбүлери бириккен. Олор нефть аларына, стратегический учурлу органы тузаланарына, национально-јайымданар движениени јоголторына ла јүрүмде учуры јаан районды колында тударына иженип јадылар.

Айдылган сөстөргө үзеери — султанат Оман Саудовский Аравиянын јанында, онын јандары саудовский јандардын болушчызы деп айдарга келижип туру. Оман — Йемен Демократический Республиканын грандарын-

да туйук јер болуп, бу республикага каршулу табарулар эдерине арга берип јат. Оман — Персидский булунган суула чыгар јолдын каруулчыгы, мында кажы ла 30 минуттын бажында нефть коштогон танкер чыгып јат.

Шак ла онын учун империалистический госуларстволордын пландарында Оманга анылу учур берилип туру. Американын Бириктирген Штаттары ого база јилбиркеп јат. Национальный фронттын бу јуукта јарлагаа политический угузузында американский империализм Оманга сүрекеј јилбиркеп, Англия-ла кожо јуу-јепселдү революцияны туй согорына амадап, Оманды бастыразын бойы шиндеерине иженип туру деп айдылган.

Англиянын Омандагы военный базаларын тузаланарына США бойына право некеп туру. Американецтер анчадала Масира деп стратегический ортолыкка күйнзеп јат. Англиянын военный командованиезинин јетирүзиле болзо, Масирадагы базага эмдиги өйдин кандый ла самоледы отулар аргалу. Американецтер жүзүн-базын шылтактарды тузаланып, ортолыкка кирип алгандар. «Сан Ойл» деп американский кампания эмди ортолыкта концессия алып, 13 мунг квадратный километр јерде нефть бедреп туру.

Патриоттордын јайым ла кемнен де камааны јок болоры учун өткүрип турган эрчимдү тартыжузы султаннын јанын ла онын болушчыларын төзөгөзинен бери силкип келди. Онын учун 1974 јылдан ала албатынын јайымданар тартыжузына удурлажа тотальный согулта эдилип туру. Ол согулта јарлалбаган јууга түнгей боло берди. Султаннын черүзине ле онын јалчыларына коштой Ирактын

черүзи туружып јат. Национальный фронт-
тын угузузында јаңы империалистический
план, империалисттердин Индокитайдагы
амадузы чылап ок, Оманда азиаттарды ази-
аттарла согуштырарына учурлалган.

Оманның албатызын бактыратан планды
американский военщина белетеп, онын јерин
«күйдүрерине» ле «стратегический деревне-
лер» тударына амадап јат. Султанның өскө
ороондордын летчиктери учтуруп турган са-
молетторы Национальный фронттын отрядта-
ры турган јерлерди улай бомбалап турат.
Вертолеттор патриотторды суудан кыйнаа-
рына ла олјого бактырарына амадап, коло-
децтерге корон чачып јат.

Андый да болзо, элбек карательный экспе-
дициялар патриоттор албаты-калыккла бирик-
пезин, колбошпозын деп оморды курчап тур-
ганы, оморды айландыра тыгыдылган пункт-
тар төзөгөни — султанның черүзине ле интер-
венттерге кандый да туза бербей туру. Пат-
риоттор тартыжып јат. Јаңыс ла партизан-
дардын Дофары эмес, анайда ок орооннын
өскө дө райондоры патриотторго жүзүн-башка
болуш јетирип турулар.

Интервенттер ле султанның јандары алба-
тыннын јайым учун тартыжузынын өчпөс
јалбыжын өчүрерине, ишкүчиле јаткандарды
бөлип ыраштырарына ла оморды бойынын
шинжүзинде тударына албаданып, патриот-
тордын Дофардагы движениези туй согулган
деп канча ла катап јар эткендер. Андый куур-
макту јардын бирүзин Оманның јуу-јепсел-
дү ийде-күчтеринин командующийи Кеннет
Перкинс деп английский генералга эткен је-
тирүде бичилген. 1975 јылдын учында султан-

нын черүзи јенү алар деген ижемји ол јетирүде айдылган.

Је патриоттор андый ижемјини туй соккондор. Султаннын черүзи ле онын јалчылары јенүнинг ордына коскортылу согулта алгандар. Патриоттор туй соктырган деп олардын катап айдар аргазы јок.

Партизандардын төрөл јери — Дофар базылбаган, ол јер тартыжып јат. Оманнын јайымы ла кемнен де камаан јок болоры учун албатынын тартыжузынын јалбыжы күнүн сайын там тыгып, там элбеп туру.

Н. Модоров

4 акча